К.В. ЮСУБОВ

Костянтин Володимирович Юсубов, аспірант
Київського університету права НАН України*

ORCID: 0000-0001-8209-2006

СОЦІАЛЬНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПОРЯДКУ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ

Постановка проблеми. Відповідно до ст. 129 Конституції України обов'язковість судового рішення є однією з основних засад судочинства. Забезпечення реалізації цієї конституційної настанови здійснюється багатьма правовими засобами, у тому числі шляхом запровадження кримінально-правової охорони порядку виконання судових рішень. Проте запровадження кримінально-правової охорони будь-якого суспільного явища має бути обґрунтовано системою чинників, які підлягають врахуванню під час встановлення кримінально-правової заборони утримуватись від певної дії. Зазначені чинники є динамічними та такими, що перебувають у безпосередньому зв'язку з різними аспектами не лише функціонування держави, а й суспільного розвитку. Викладене зумовлює актуальність теми дослідження чинників соціальної обумовленості кримінально-правової охорони порядку виконання судових рішень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження питання соціальної обумовленості кримінально-правової охорони порядку виконання судових рішень здійснювалось в межах дисертаційних робіт М.О. Букач, К.О. Лагоди, О.Р. Романишин, О.С. Чорної. Окремі питання, змістовно пов'язані з темою дослідження, відображені у працях М.І. Бажанова, А.С. Беніцького, В.А. Головачака, О.О. Дудорова, В.О. Навроцького, В.І. Тютюгіна, В.І. Осадчого, М.І. Хавронюка та ін. Значний внесок зазначених науковців став теоретичним підґрунтям для дослідження соціальної обумовленості кримінально-правової охорони порядку виконання судових рішень, здійсненого в рамках цієї публікації. Разом із тим доцільно наголосити, що переважна більшість авторів зосереджується на визначених підставах та приводах криміналізації діянь, які посягають на порядок виконання судового рішення, при цьому не враховуючи різноманітності підходів до визначення криміналізації і процесу встановлення кримінальної відповідальності за вчинення певного діяння, і як складової кримінально-правової політики.

Формулювання мети статті. З огляду на викладене метою цієї статті є здійснення характеристики соціальної обумовленості кримінально-правової охорони порядку виконання судових рішень з урахуванням різнобічних чинників, які впливають на криміналізацію діяння.

Виклад основного матеріалу. Як вже було зазначено вище, досліджуючи соціальну обумовленість кримінально-правової охорони порядку виконання судових рішень, на нашу думку, доцільно виходити з того, що, враховуючи багатоаспектність, соціальна обумовленість кримінально-правової охорони певного суспільного інституту має бути дослідженою з огляду на різноманітність підходів до визначення криміналізації.

Зокрема, О.Р. Романишин характеризує соціальну обумовленість криміналізації невиконання судових рішень, виходячи з того, що обґрунтованість законодавчого визначення конкретного діяння злочинном визначається наявністю підстави, умов та приводів криміналізації¹. Як зазначає авторка, суспільна небезпека злочинів, що досліджуються, обумовлена особливостями побудови правової системи держави, де суд покликаний вирішувати спірні та конфліктні правовідносини і тим самим підтримувати стабільність правового порядку. До умов криміналізації суспільно небезпечних діянь, що полягають у невиконанні судових рішень, дослідниця відносить умови соціально-психологічного, кримінологічного, загальноправового, кримінально-правового та кримінального процесуального характеру. Умови соціально-психологічного характеру криміналізації злочинів, які посягають на встановлений порядок виконання судового рішення, на думку О.Р. Романишин, полягають у тому, що такі злочини порушують установлений порядок відправлення правосуддя та знівельовують основну функцію, покладену Конституцією України на судову гілку влади. До умов, які призвели до появи цих проблемних питань, авторка відносить недосконалість законодавства України у сфері виконання судових рішень, зокрема, КК, КУпАП та регулятивне законодавство, «прогалини в якому створюють можливість забезпечити ухилення від виконання обов'язків за судовим рішенням». Умовами кримінального процесуального характеру О.Р. Романишин вважає можливість доведення вини особи у вчиненні злочину, що полягає в умисному невиконанні судового рішення¹.

М.О. Букач характеризує підстави та принципи криміналізації невиконання судового рішення, спираючись на фундаментальне дослідження В.М. Кудрявцева, Г.А. Злобіна, С.Г. Келіної та інших науковців, наголошуючи, що підставами, які зумовлюють доцільність запровадження кримінально-правової заборони невиконання судового рішення, у своїй сукупності є: 1) несприятлива динаміка певного виду суспільних діянь,

які раніше не утворювали спеціального складу злочину; 2) суттєва та раптова зміна соціального, економічного або політичного стану в результаті різних подій, що можуть зумовити превентивну криміналізацію, яка здійснюється ще до того, як можливі відповідні суспільно небезпечні дії набудуть реального поширення; 3) необхідність виконання зобов'язань за міжнародними угодами. Виходячи з викладеного, дослідниця обґрунтовує, що закріплення кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення зумовлено об'єктивними потребами кримінально-правової охорони порядку виконання судових рішень та було «неминучим наслідком державного реагування на чисельні прояви неповаги до суду». Також дослідниця зазначає, що криміналізація невиконання судового рішення зумовлена необхідністю виконання Україною міжнародних зобов'язань, зокрема тих, що випливають із змісту Європейської конвенції з прав людини².

Принципи криміналізації невиконання судового рішення М.О. Букач розподіляє на дві групи: 1) принципи, які відображають соціальну необхідність та політичну доцільність встановлення кримінальної відповідальності, до яких відносить принципи суспільної небезпечності, відносної поширеності діяння, домірності позитивних та негативних наслідків криміналізації, кримінально-політичної адекватності криміналізації. 2) загальноправові системні принципи, а саме: принцип конституційної адекватності; системно-правової несуперечності принцип міжнародно-правової необхідності та допустимості; процесуальної здійсненості переслідування, а також кримінально-правові системні принципи, зокрема, принцип безпрогалинності та ненадмірності заборони; принцип визначеності та єдності термінології; повноти складу; принцип домірності санкції та економії репресії³.

Суспільну небезпечність злочину, передбаченого ст. 383 Кримінального кодексу України, О.С. Чорна характеризує тими ознаками, які, по-перше, власне визначають суспільну небезпечність діяння, а, отже, зумовлюють криміналізацію невиконання рішення суду (об'єкт посягання, шкода, яка може бути спричинена посяганням, умисна форма вини), а, по-друге, тими ознаками, які підвищують ступінь суспільної небезпечності невиконання рішення суду (ознак суб'єкта, розмір шкоди, особливості предмета злочину). Натомість ця дослідниця, не виокремлюючи умов та приводів криміналізації, вважає спірним використання терміна «суспільна небезпечність» як підстави криміналізації невиконання судового рішення, наголошуючи на небезпечності такої поведінки передусім для людини як головної соціальної цінності⁴. Разом з тим у будь-якому випадку невиконання судового рішення є суспільно шкідливим у контексті небезпечності як на макрорівні – під кутом зору небезпечності для суспільства, так і мікрорівні – з огляду на небезпечність для особи або групи осіб.

Доцільно наголосити, що підстави криміналізації невиконання судового рішення М.О. Букач розглядає на основі теорії криміналізації невиконання судового рішення в контексті теорії криміналізації, запропонованої Д.О. Балобановою.

Так, Д.О. Балобанова виокремлює дві групи факторів, що впливають на криміналізацію: 1) підстави кримінально-правової заборони, що служать об'єктивними передумовами її встановлення; 2) принципи криміналізації, що належать до законодавчої техніки. Причому дослідницею визначається, що до підстав кримінально-правової заборони належать: 1) суспільна небезпека, яка не має універсального характеру та охоплює наявність достатньо серйозної матеріальної або моральної шкоди, заподіяваної потерпілим, що впливає на пеналізацію і не є самостійною підставою криміналізації; 2) типовість і достатня поширеність антигромадської поведінки, але з урахуванням ступеня суспільної небезпеки та страху населення перед злочинністю; 3) динаміка суспільно небезпечних діянь із урахуванням причин і умов, що їх породжують; 4) необхідність впливу кримінально-правовими заходами, при цьому було б бажано враховувати, що кримінальна репресія – крайня форма протидії найнебезпечнішим формам девіантної поведінки; 5) врахування можливостей системи кримінальної юстиції в протидії тим або іншим формам антигромадської поведінки, і як їхня складова – наявність матеріальних ресурсів для реалізації кримінально-правової заборони; 6) співвідношення позитивних і негативних наслідків криміналізації⁵.

На відміну від М.О. Букач, Д.О. Балабанова до принципів криміналізації відносить лише відсутність прогалин у законі й ненадмірність заборони та визначеність і єдність термінології⁶. Разом з тим цією статтею охоплюється дослідження підстав та принципів криміналізації виключно в контексті соціальної обумовленості кримінально-правової охорони невиконання судового рішення. Погоджуючись в цілому із зазначеним, на нашу думку, М.О. Букач приділяє недостатню увагу, що зазначена теорія криміналізації передусім виходить з її розуміння як складової частини кримінально-правової політики.

Кримінально-правова політика являє собою напрям внутрішньої політики держави, яка включає в себе: 1) визначення загальних засад кримінальної відповідальності та покарання; визначення кола діянь, віднесених до категорії злочинних (питання криміналізації та декриміналізації); визначення оптимальних заходів впливу на винного пеналізація і депеналізація); запобігання злочинам методами кримінально-правового впливу (загальна й спеціальна превенція); взаємодії з іншими елементами політики у сфері боротьби зі злочинністю⁷.

Причому, як обґрунтовано наголошують В.І. Борисов та П.Л. Фріс, основним у змісті кримінально-правової політики є усвідомлення потреб суспільства в кримінально-правовій охороні суспільних відносин, які мають загальноціннісне значення. Це потребує виявлення тих вкрай негативних соціальних явищ, що спричиняють або можуть спричинити у своєму конкретному прояві істотну шкоду фізичній або юридичній особі, суспільству чи державі. Боротьба з такими явищами обумовлює необхідність встановлення та вжиття відповідних заходів кримінально-правового реагування⁸.

З огляду на це, на нашу думку, для її характеристики доцільно звернути увагу на поняття факторів та критеріїв криміналізації.

Так, В.С. Ковальський відокремлює декілька факторів криміналізації, до яких відносить: 1) виконання державою вимог загально визнаних принципів і норм міжнародного права; 2) забезпечення державою захисту конституційних прав та свобод людини і громадянина, передбачених розділом II Конституції України, детальне розроблення норм якого значно полегшило вирішення завдань кримінально-правової охорони; 3) посилення охорони певних правових ролей, визначених конституційними та органічними законодавчими положеннями; 4) об'єктивно встановлена та науково підтверджена інтенсивність протиправної поведінки, що визначає поширеність, повторюваність, суспільну небезпечність протиправних діянь⁹.

Натомість П.Л. Фріс, розглядаючи питання доцільності у кримінальному праві під кутом зору законотворення, акцентує увагу на проблемі обсягів криміналізації, тобто доцільності прийняття під кримінально-правову охорону тих чи інших об'єктів (криміналізація відповідних видів соціально-шкідливої поведінки, які спричиняють або можуть спричинити їм шкоду), визначаючи її низкою інших критеріїв:

1) політико-ідеологічний – відповідність обсягів криміналізації та пеналізації цілі максимальної охорони найважливіших суспільних відносин, благ та інтересів, які визначаються суспільством у цілому;

2) економічний критерій, який визначається досягненням максимального рівня охорони при застосуванні мінімальних матеріальних затрат, засобів та часу;

3) техніко-юридичний критерій, який характеризується необхідністю здійснення охорони саме засобами кримінального закону, а не нормами інших галузей права, правилами формулювання кримінального закону тощо¹⁰.

Під таким кутом зору підставами кримінально-правової заборони, що служать об'єктивними передумовами її встановлення, є суспільна небезпека невиконання судових рішень, що виявляється у нанесенні моральної або матеріальної шкоди потерпілим від невиконання судового рішення або суспільним інтересам. І хоча така шкода не являє собою самостійну підставу криміналізації, її наслідком є відсутність авторитету правосуддя, оскільки саме виконання судового рішення – одна із гарантій доступності правосуддя.

Як слушно наголосила О.М. Овчаренко, коментуючи результати аналізу анкетування громадян, проведеного в рамках дослідження доступності правосуддя, невиконання рішень суду у справах опитаних осіб становило приблизно чверть від загальної кількості постановлених рішень, що, на думку дослідниці, демонструє доволі низьку ефективність виконання норми закону про безумовну обов'язковість виконання судових рішень¹¹.

Що стосується типовості та поширеності антигромадської поведінки, то доцільно звернути увагу на те, що за даними Урядового порталу, у різні роки рівень виконання судових рішень був різним, однак ніколи не перевищував 40–45 %, а в окремі роки знижувався до критичних позначень 5–10 %. Як наслідок, згідно з офіційними урядовими джерелами, до початку реформи державної виконавчої служби у 2014 р. рівень виконання судових рішень у цивільних справах становив лише близько 6 %, а загальна вартість невиконаних рішень у цій сфері склала близько 400 млрд грн, що стало одним із головних бар'єрів на шляху до утвердження верховенства права в державі та ефективної роботи судді¹².

Відповідно до п. 4 Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 рр., затвердженої Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015 (далі – Стратегія реформування судоустрою) одним із основних напрямів реформування судочинства та правових інститутів визнано реорганізацію системи виконання судових рішень і підвищення ефективності виконавчого провадження. У п. 3, аналізуючи нинішній стан правосуддя, автори Стратегії реформування судоустрою констатували невиконання системою правосуддя поставлених перед нею завдань на належному рівні, в тому числі наявність істотних проблем у системі виконання судових рішень, зокрема таких, як: 1) гранично низька частка фактичного виконання судових рішень; 2) відсутність ефективної системи мотивації державних виконавців; 3) системні недоліки у взаємодії державних виконавців з іншими державними та недержавними установами¹³.

Зазначені проблеми вже тривалий час потребували свого рішення. Зокрема, у пункті «С» рішення Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) «Ю.М. Іванов проти України» ще 6 березня 2008 р. Комітет міністрів Ради Європи (далі – РЄ) виніс проміжну резолюцію [CM/ResDH(2008)1] про виконання рішень ЄСПЛ у 232 справах проти України, які стосувались невиконання або суттєвих затримок у виконанні остаточних рішень національних судів, винесених проти держави та підпорядкованих їй суб'єктів, а також відсутності ефективного засобу юридичного захисту.

Цього ж дня Комітет міністрів РЄ ухвалив тимчасову резолюцію (CM/ResDH(2008)1), у якій висловив «особливу занепокоєність» недостатністю зусиль, докладених Україною «щоб подолати існуючу структурну проблему невиконання рішень національних судів» та настійливо рекомендував державним органам України визначити як особливий політичний пріоритет дотримання своїх зобов'язань за Конвенцією з прав людини та виконання рішень ЄСПЛ, щоб забезпечити повне і вчасне виконання рішень національних судів. Також Комітет міністрів РЄ рекомендував органам влади розглянути можливість запровадження тимчасових заходів на період, протягом якого, прийматимуться відповідні закони, серед яких: забезпечити ефективну реалізацію положень про відповідальність посадових осіб за невиконання рішень.

У пункті «D» рішення «Ю.М. Іванов проти України» ЄСПЛ нагадав, що в рішенні від 8 червня 2009 р. Комітет міністрів РЄ відновив розгляд ЄСПЛ 300 справ, які стосувались невиконання або суттєвих затримок

у виконанні остаточних судових рішень, повторно наголосив на тому, що структурну проблему, яка лежить в основі порушень, не було усунено, а також звернув увагу на те, що нежиття всіх необхідних заходів, включно з раніше оголошеними законодавчими заходами, призвело до постійного зростання кількості нових заяв до ЄСПЛ стосовно невиконання рішень національних судів¹⁴.

Таким чином, проблема систематичного невиконання судових рішень протягом тривалого часу мала постійний характер. Зокрема, за відомостями Української Гельсінської спілки з прав людини, наведеними у прес-релізі від 8 грудня 2014 р., «статистика свідчить, що в Україні не виконуються 95 % рішень ЄСПЛ та близько 70 % рішень національних судів¹⁵.

З огляду на це, у п. 5.7. Стратегії реформування судоустрою визначено систему завдань, заходів та результатів у сфері реорганізації системи виконання судових рішень та підвищення ефективності виконавчого провадження, спрямовану на забезпечення захищеності суспільства шляхом впровадження обов'язковості виконання судових рішень, модернізації служби державних виконавців та створення інституту приватних виконавців задля впровадження «змішаної» системи виконання судових рішень.

За даними Міністерства юстиції України, за результатами реформи системи виконання судових рішень запроваджено інститут приватних виконавців та створено систему моніторингу та контролю за їхньою діяльністю, підвищено кваліфікацію та показники ефективності роботи державних виконавців; створено інтегровану інформаційну систему у виконавчому процесі; впроваджено Єдиний реєстр боржників; забезпечено належне виконання судових рішень про стягнення аліментів та заробітної плати¹⁶.

Разом із тим, законодавець залишив поза увагою багато проблем, які вимагали негайного вирішення, серед яких недостатньо врегульованими залишилися питання щодо виконання зведених виконавчих проваджень, взаємодії з державними органами та фінансовими установами, відсутність механізму протидії зловживанню процесуальними правами у виконавчому провадженні, які у сукупності значно ускладнюють належне виконання судового рішення та ін.

З огляду на це не можна вважати, що соціальна обумовленість криміналізації невиконання судових рішень стала менш обґрунтованою, ніж у попередні роки. Це значною мірою кореспондує з висновками Українського Центру економічних та політичних досліджень імені О. Разумкова, який у 2019 р. оприлюднив результати дослідження першопричин невиконання судових рішень. Зазначене дослідження було здійснено відповідно до «Методології для проведення експертного аналізу міжнародними та/або національними експертами для визначення основних причин, що призводять до невиконання рішень, винесених національними судами України» в рамках проекту РЄ «Підтримка виконання Україною рішень Європейського суду з прав людини». Реалізація проекту дала змогу виявити головні першопричини невиконання судових рішень у трьох категоріях (соціальні спори, трудові спори та рішення щодо юридичних осіб, відповідальність за які несе держава, або щодо держави безпосередньо), а також інші проблеми, пов'язані зі статистикою та реєстром судових рішень¹⁷. Показово, що першопричиною невиконання судових рішень, на думку експертів Українського Центру економічних та політичних досліджень імені О. Разумкова, є «живуча традиція нашого суспільства, яка полягає, з одного боку, в декларуванні поваги до права, а відтак і до справедливого правосуддя з боку органів влади, посадових осіб, а з іншого – у відсутності поваги до суду та культури виконання судових рішень, використання їх як інструменту для досягнення корисливих інтересів, для боротьби з політичними опонентами чи конкурентами в бізнес-середовищі»¹⁸.

На підставі викладеного можна зробити висновок про типовість та розповсюдженість антигромадської поведінки, що полягає у невиконанні судових рішень, а також про наявність стійкої тенденції до збереження причин та умов вчинення зазначених діянь на тривалий час.

Зазначені чинники обумовлюють необхідність впливу на суспільні відносини кримінально-правовими заходами, проте з урахуванням принципу економії кримінальної репресії. Як слушно зауважує О.М. Омельчук, «вдаватись до криміналізації необхідно лише у випадку, коли інших способів впливу не існує, коли застосування альтернативних методів соціального реагування, включаючи не пов'язані із застосуванням кримінального покарання репресії, є неефективними»¹⁹.

Висновки. На підставі викладеного доходимо думки, що незалежно від обраної теоретичної моделі криміналізації діяння соціальна обумовленість кримінально-правової охорони невиконання судового рішення характеризується усіма ознаками, які зумовлюють висновок про доцільність криміналізації такої поведінки.

До основних чинників (підстав, факторів, критеріїв) криміналізації невиконання судового рішення слід віднести: 1) суспільну небезпечність такої поведінки, яка посягає на авторитет правосуддя, оскільки саме виконання судового рішення являє собою одну з гарантій доступності правосуддя; 2) значну розповсюдженість такої суспільно небезпечної поведінки, що дало підстави для констатації ЄСПЛ системного характеру невиконання судових рішень в Україні; 3) необхідність виконання міжнародних зобов'язань, які випливають з членства України в Раді Європи та визнання юрисдикції ЄСПЛ, що зумовлюють здійснення заходів загального характеру.

¹ Романишин О.Р. Кримінально-правове забезпечення охорони порядку виконання судових рішень в Україні / Київський університет права НАН України, Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; Київ, 2018. 238 с. С. 33–37.

² Букач М.О. Підстави і принципи запровадження кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 41(2). С. 104–109 (Серія: «Право»). С. 105 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2016_41%282%29_26

- ³ Там само. С. 105.
- ⁴ Чорна О.С. Кримінальна відповідальність за невиконання рішення суду у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро, 2019. 230 с. С. 78.
- ⁵ Балобанова Д.О. Теорія криміналізації: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2007. 17 с. С. 11.
- ⁶ Там само. С. 3.
- ⁷ Северин А.Ю. Завдання кримінально-правової політики. *Молодий вчений*. 2016. № 11. С. 324–328. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_11_78
- ⁸ Борисов В.І., Фріс П.Л. Засади сучасної кримінально-правової політики України. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2014. Вип. 27. С. 30–38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pbzz_2014_27_5
- ⁹ Українське кримінальне право. Загальна частина: підручник / за ред. В.О. Навроцького. Київ: Юрінком Інтер, 2013. 712 с.
- ¹⁰ Фріс Л.М. Кримінально-правова політика: доцільність криміналізації та кримінальних покарань. *Українське право*. 2017. № 30. URL: <https://www.ukrainepravo.com/scientific-thought/naukova-dumka/nuypkraoers-tuavsva-tsokkhyna-esshchkoerfkhe-nuypkraoiaashchkl-kha-nuypkraoerysh-tsnauare/> (дата звернення: 23.12.2019).
- ¹¹ Овчаренко О.М. Доступність правосуддя та гарантії його реалізації: монографія / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2008. 304 с. С. 263–303. С. 175.
- ¹² Урядовий портал: реформування системи виконання судових рішень. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/verhoventvo-prava-ta-borotba-z-korupciyeu/reformuvannya-sistemi-vikonannya-sudovih-rishen> (дата звернення: 22.12.2019).
- ¹³ Стратегія реформування судострою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, затвердженої Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276/2015> (дата звернення: 20.12.2019).
- ¹⁴ Рішення ЄСПЛ від 15 жовтня 2009 р. у справі «Ю. М. Іванов проти України» (Заява № 40450/04). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_479 (дата звернення: 23.12.2019).
- ¹⁵ Офіційний веб-ресурс Гельсінської спілки з прав людини. URL: <https://helsinki.org.ua/articles/pravozahysnyky-nevykonannya-rishen-sudiv-v-ukrajini-stalo-natsionalnoyu-tradytsiyeu/> (дата звернення: 23.12.2019).
- ¹⁶ Урядовий портал: реформування системи виконання судових рішень. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/verhoventvo-prava-ta-borotba-z-korupciyeu/reformuvannya-sistemi-vikonannya-sudovih-rishen> (дата звернення: 22.12.2019).
- ¹⁷ Матеріали аналітичної доповіді «Першопричини невиконання судових рішень. *Національна безпека і оборона*. 2019. № 3–4. 92 с. С. 2.
- ¹⁸ Там само. С. 32.
- ¹⁹ Характеристика юридико-кримінологічних підстав криміналізації суспільно небезпечних діянь / О.М. Омелчук. *Університетські наукові записки*. 2014. № 1 (49). С. 138–143. С. 141.

References:

- Romanyshyn, O.R. (2018). Kryminal'no-pravove zabezpechennia okhorony poriadku vykonannya sudovykh rishen' v Ukraini. Kyiv's'kyj universytet prava NAN Ukrainy, Instytut derzhavy i prava im. V.M. Korets'koho NAN Ukrainy. Kyiv [in Ukrainian].
- Bukach, M.O. (2016). Pidstavy i pryntsyipy zaprovadzhennia kryminal'noi vidpovidal'nosti za nevykonannya sudovoho rishennia. *Naukovy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriya: Pravo*, 41(2), 105. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2016_41%282%29_26 [in Ukrainian].
- Chorna, O.S. (2019). Kryminal'na vidpovidal'nist' za nevykonannya rishennia sudu u kryminal'nomu provadzhenni. Dysertatsiia na zdobuttia naukovoho stupenia kandydata iurydychnykh nauk: 12.00.08. Dnipropetrovs'kyj derzhavnyj universytet vnutrishnikh sprav. Dnipro [in Ukrainian].
- Balobanova, D.O. (2007). Teoriia kryminalizatsii : avtoref. dys. ... kand. iuryd. nauk. nats. un.-t "Odes'ka iurydychna akademiia". Odesa [in Ukrainian].
- Severyn, A.Yu. (2016). Zavdannia kryminal'no-pravovoi polityky. *Molodyi vchenyj*, 11, 324–328. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_11_78 [in Ukrainian].
- Borysov, V.I., Fris, P.L. (2014). Zasady suchasnoi kryminal'no-pravovoi polityky Ukrainy. *Pytannia borot'by zi zlochynnistiu*, 27, 30–38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pbzz_2014_27_5 [in Ukrainian].
- Navrots'kiy, V.O. (za zah. red.). (2013). Ukrains'ke kryminal'ne pravo. Zahal'na chastyna: pidruchnyk. Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].
- Fris, L.M. Kryminal'no-pravova polityka: dotsil'nist' kryminalizatsii ta kryminal'nykh pokaran'. *Ukrains'ke pravo*, 30.03.2017. URL: <https://www.ukrainepravo.com/scientific-thought/naukova-dumka/nuypkraoers-tuavsva-tsokkhyna-esshchkoerfkhe-nuypkraoiaashchkl-kha-nuypkraoerysh-tsnauare> [in Ukrainian].
- Ovcharenko, O.M. (2008). Dostupnist' pravosuddia ta harantii joho realizatsii: monohrafiia; Natsional'na iurydychna akademiia Ukrainy im. Yaroslava Mudroho. Kh.: Pravo [in Ukrainian].
- Uriadovyj portal: reformuvannya systemy vykonannya sudovykh rishen'. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/verhoventvo-prava-ta-borotba-z-korupciyeu/reformuvannya-sistemi-vikonannya-sudovih-rishen> [in Ukrainian].
- Stratehiia reformuvannya sudoustroiu, sudochynstva ta sumizhnykh pravovykh instytutiv na 2015-2020 roky, zatverdzhenoj Ukazom Prezidenta Ukrainy vid 20 travnia 2015 roku № 276/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276/2015> [in Ukrainian].
- Rishennia YeSPL vid 15.10.2009 roku u spravi «Yu.M. Ivanov proty Ukrainy» (Zaiava № 40450/04) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_479 [in Ukrainian].
- Ofitsijnyj veb-resurs Ukrains'koi Hel'syns'koi spilky z prav liudyny. URL: <https://helsinki.org.ua/articles/pravozahysnyky-nevykonannya-rishen-sudiv-v-ukrajini-stalo-natsionalnoyu-tradytsiyeu/> [in Ukrainian].
- Materialy analitychnoi dopovidi «Pershoprychyny nevykonannya sudovykh rishen'». (2019). *Natsional'na bezpeka i oborona*, 3–4, 2 [in Ukrainian].
- Omel'chuk, O.M. (2014). Kharakterystyka iurydyko-kryminolohichnykh pidstav kryminalizatsii suspil'no-nebezpechnykh diian'. *Universytets'ki naukovy zapysky*, 1 (49), 141 [in Ukrainian].

Резюме

Юсубов К.В. Соціальна обумовленість кримінально-правової охорони порядку виконання судових рішень.

У статті розглядається соціальна обумовленість кримінально-правової охорони порядку виконання судових рішень. Встановлено, що незалежно від обраної теоретичної моделі криміналізації діяння соціальна обумовленість кримінально-правової охорони невиконання судового рішення характеризується усіма ознаками, які зумовлюють висновок про доцільність криміналізації такої поведінки. Сформульовано основні чинники криміналізації невиконання судового рішення: 1) суспільно небезпечність діяння, яке посягає на авторитет правосуддя; 2) розповсюдженість такої суспільно небезпечної поведінки, що дало підстави для констатації ЄСПЛ системного характеру невиконання судових рішень в Україні; 3) необхідність виконання міжнародних зобов'язань, що випливають з членства України в Раді Європи та визнання юрисдикції ЄСПЛ, що зумовлюють здійснення заходів загального характеру.

Ключові слова: криміналізація, підстави криміналізації, принципи криміналізації, чинники криміналізації, невиконання судового рішення, кримінально-правова охорона правосуддя, обов'язковість виконання судового рішення.

Резюме

Юсубов К.В. Социальная обусловленность уголовно-правовой охраны порядка исполнения судебных решений.

В статье рассматривается социальная обусловленность уголовно-правовой охраны порядка исполнения судебных решений. Установлено, что независимо от выбранной теоретической модели криминализации деяния социальная обусловленность уголовно-правовой охраны невыполнения судебного решения характеризуется всеми признаками, которые обуславливают вывод о целесообразности криминализации такого деяния.

Сформулированы основные факторы криминализации невыполнения судебного решения: 1) общественная опасность деяния, которое посягает на авторитет правосудия; 2) распространение такого общественно опасного поведения, что дало основания для констатации ЕСПЧ системного характера невыполнения судебных решений в Украине; 3) необходимость выполнения международных обязательств, вытекающих из членства Украины в Совете Европы и признания юрисдикции ЕСПЧ, которые обуславливают осуществление мер общего характера.

Ключевые слова: криминализация, основания криминализации, принципы криминализации, факторы криминализации, неисполнение судебного решения, криминально-правовая охрана правосудия, обязательность исполнения судебного решения.

Summary

Kostyantyn Yusubov. Social conditionality of protection of the order of execution of court decisions.

The article deals with the social conditionality of the criminal and legal protection of the enforcement of court decisions.

The grounds and principles of setting up criminal responsibility for not fulfilling court decision are being investigated. The grounds of setting up criminal responsibility for not fulfilling court decision were researched on the light of different theories of criminalization. One of them proceeds from its understanding as an integral part of criminal law policy. According other theory criminalization is a system of crimes that are written in the criminal law also as result of legislative activity of the state.

Based on the above, it can be concluded that, regardless of the chosen theoretical model of criminalization of action, the social conditionality of criminal protection of non-enforcement of a court decision is characterized by all the characteristics that lead to the conclusion that it is appropriate to criminalize such behavior.

The main factors (grounds, criteria) of criminalizing the non-enforcement of a court decision include: 1) socially dangerous of behavior that encroaches on the authority of justice, since the execution of a court decision is one of the guarantees of access to justice; 2) the widespread prevalence of this socially dangerous behavior that gave rise to ECHR finding of the systemic nature of non-enforcement of judgments in Ukraine; 3) the need to fulfill the international obligations arising from the membership of Ukraine in the Council of Europe and the recognition of the jurisdiction of the ECHR, which leads to the implementation of general measures.

These factors determine the need to influence the public relations by criminal law measures, however, taking into account the principle of saving criminal repression.

Key words: criminalization, grounds for criminalization, principles of criminalization, factors of criminalization, non-enforcement of a judgment, criminal justice protection, obligation to enforce a judgment.